

สถานการณ์การออกกลางคัน และแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อ การเรียนรู้ตลอดชีวิต กรณีศึกษาศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

School Dropouts and Educational Management Guidelines for Lifelong Learning: A Case of District Learning Encouragement Center (Minburi District), Bangkok

ชวลีรัตน์ เจริญพร¹ และ มนต์ธัช มะกล้าทอง²

วันรับ: 14 พฤศจิกายน 2567 วันแก้ไข: 18 ธันวาคม 2567 ยอมรับ: 7 มกราคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคันของกลุ่มนอกระบบโรงเรียน ในพื้นที่เขตมีนบุรี และ 2. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานครเป็นงานวิจัยเชิงผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงสำรวจจากกลุ่มนักเรียนในศูนย์ฯ จำนวน 432 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง 29 คน ครู ในศูนย์การเรียนรู้ 3 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ออกจากโรงเรียนระหว่างเรียนใน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สาเหตุการออกกลางคัน 3 ประการสำคัญ คือ จากครอบครัว ได้แก่ การขาดแคลนทุนทรัพย์ ความไม่พร้อมทางฐานะของครอบครัว ต้องช่วยครอบครัวทำงาน ครอบครัวแตกแยก สาเหตุจากตัวของนักเรียนเองจากการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ เรียนไม่ตรงกับความมุ่งหมาย ติดเพื่อน ไม่สนใจเรียน แต่สาเหตุจากสภาพแวดล้อมไม่มีผลมากนัก เช่น สาเหตุจากกฎระเบียบของ โรงเรียน การรับฟังความคิดเห็นนักเรียน การจัดการการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ศูนย์ฯ ใช้กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มนักเรียน นอกระบบและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เป็นสำคัญ ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแกน มีวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือจัดระดับผลการเรียนรู้ ใช้แนวคิด 13 หลักการเป็นทิศทาง กำกับกับการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนคำนึงถึงหลักความจำเป็น หลักการเทียบโอน หลักความหลากหลายและเป็นประชาธิปไตย หลักในการแสวงหาความรู้เป็นแนวคิดในการจัดการลงทะเบียน ใช้แนวทางการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับหลักความเชื่อมั่น หลักความเสมอภาค หลักการผสมผสานในแต่ละช่วงอายุ ความยืดหยุ่น หลักความต่อเนื่อง และหลักความกลมกลืนและสัมพันธ์กับชีวิตในกระบวนการเรียนการสอน ระยะเวลาเรียน และหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้รวมทั้งหลักความครอบคลุม และหลักความสำคัญของครอบครัวและชุมชน ครอบครัวและชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ และหลักการมีส่วนร่วมระหว่างกันเพื่อสนับสนุน การเรียนการสอน

คำสำคัญ: การออกจากโรงเรียนกลางคัน, การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต, การเรียนนอกระบบ

¹ อาจารย์ประจำวิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

Abstract

This study has two primary objectives: 1) to examine the issue of limited opportunities and school dropouts among out-of-school youth in Minburi District, Bangkok, and 2) to explore lifelong learning management approaches at the Minburi Learning Encouragement Center in Bangkok. This mixed-method research includes survey data from 432 students in the center and in-depth interviews with stakeholders, including 23 parents and 3 educators from the Learning Encouragement Center. The findings reveal that most students drop out during lower secondary school. The key reasons for dropping out fall into three main categories: family-related factors (such as financial hardship, insufficient family support, the need to work for family income and family separation), student-related factors (such as low academic performance, misalignment with academic goals, peer influence, and lack of interest), while environmental factors (such as school regulations and lack of student input) have minimal impact. To facilitate lifelong learning, the center focuses on educational activities tailored to out-of-school youth and their learning objectives, using the Ministry of Education's curriculum as a foundation. Learning outcomes are assessed for academic qualifications or competency levels. The learning management employs 13 guiding principles, which include: addressing needs, credit transfer, diversity, democratic values, and encouraging self-directed learning during registration. Instructional approaches prioritize confidence, equity, age-appropriate integration, flexibility, continuity, harmony, and relevance to life experiences. Teaching time and methods vary based on learners' needs and capabilities.

Keywords: School Dropouts, Lifelong Learning Management, Non-formal Education

1. บทนำ

สถานการณ์ปัญหาการศึกษาของไทยมีอยู่หลากหลายประเด็น ภาพรวมของเด็กที่อยู่ในการศึกษาภาคบังคับ มีประมาณ 8 ล้านคน พบว่า มีนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวยากจน 15% ในจำนวนนี้มีประมาณ 5% หรือประมาณ 50,000 คน ที่หลุดจากระบบการศึกษา โดยนักเรียนในกลุ่มยากจนจะหลุดจากระบบการศึกษาว่า 1 ใน 3 (มติชนสุดสัปดาห์, 2564) การเข้าถึงในระบบการศึกษามีข้อมูลจากการสำรวจในช่วงปี พ.ศ.2564 ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในกลุ่มนักเรียนที่ได้รับทุนเสมอภาคจาก กสศ. ในกลุ่มรอยต่อ ตั้งแต่ระดับอนุบาล 3 ที่จะขึ้น ป.1 ป.6 จะขึ้น ม.1 และ ม.3 ขึ้น ม.4 หรือไปสายอาชีวฯ ของภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จาก 200,000 คน ในจำนวนนี้ไม่พบข้อมูลการไปเรียนต่อที่ใด จำนวน 41,610 คน จำแนกเป็นชั้นอนุบาล 3 จำนวน 391 คน ป.6 จำนวน 8,092 คน และ ม.3 จำนวน 33,127 คน (ข่าวการศึกษา, 2564) จะเห็นได้ว่า ในระดับการศึกษาภาคบังคับยังคงมีปัญหาของการเข้าถึง หรือการออกจากการศึกษากลางคัน ในระดับอุดมศึกษาก็เช่นเดียวกัน เมื่อศึกษาการเข้าเรียนต่อของเยาวชนไทยในช่วงอายุระหว่าง 19-24 ปี ยังสะท้อนให้เห็นปัญหา โดยช่องว่างระหว่างเด็กที่ครอบครัวมีฐานะร่ำรวยที่สุด เปรียบเทียบกับเด็กที่ครอบครัวมีฐานะยากจนที่สุดมีขนาดเพิ่มมากขึ้นจาก 18.5 เมื่อปี พ.ศ. 2529 กลายมา เป็น 42.5 ในปี พ.ศ.2552 สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน สสศ. (2562) ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคันจึงยังคงเป็นปัญหาสำคัญ ของระบบการศึกษา

ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคัน หมายถึง เด็กนักเรียนที่เคยเข้าเรียนในสถานศึกษาแต่ ออกจากสถานศึกษา และไม่สามารถกลับเข้าไปเรียนได้เหมือนเดิม เป็นปัญหาที่ทำให้เกิด “ความ สูญเปล่าทางการศึกษา” งบประมาณจะได้รับในอนาคตจากการที่มีประชากรที่มีคุณภาพ งบประมาณที่ต้อง เสียไปในการดูแลบุคคลส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ สูญเสียโอกาสของสังคมที่จะได้ บุคคลที่มีคุณภาพมาพัฒนาประเทศ รวมทั้งเป็นผลเสียต่อผู้เรียน เป็นการสูญเสียโอกาสที่จะศึกษา และพัฒนาตนเอง สังคมต้องแบกรับภาระหากผู้เรียนที่ออกกลางคัน อาจเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถช่วย ตนเองได้ และเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคันส่วนหนึ่งใช้ชีวิตอย่างไม่มีเป้าหมาย และมีแนวโน้มก่อ ปัญหาให้กับสังคม เช่น ยาเสพติด ก่ออาชญากรรม (วชิราภรณ์ โอนไธสง, 2558; จุลนรงค์ วรณโกวิท, 2559)

การจัดการปัญหาการศึกษาดังกล่าว รัฐได้มีแนวทางหลากหลาย ประกอบด้วย การสร้าง กระบวนการค้นหา และสนับสนุนการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา การจัดตั้งคณะทำงานลงพื้นที่ตามหา สร้างความเข้าใจ และสร้างแรงจูงใจให้เด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามความสมัครใจ การจัดการ ศึกษาในรูปแบบอื่น ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2522 ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรับผิดชอบงานการศึกษาผู้ใหญ่โดยตรง จัดตั้งกรมการ ศึกษาออกโรงเรียนขึ้น ขยายการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับประชาชนผู้ด้อยโอกาส การ จัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน อำเภอทุกอำเภอทั่วประเทศและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตใน กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันยกระดับเป็นกรมส่งเสริมการ เรียนรู้ และเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานส่งเสริม การเรียนรู้กรุงเทพมหานคร ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับเขต เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและ แหล่งเรียนรู้ ให้คนในสังคมประเทศได้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยอาศัยการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร หรือ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้เขตมีนบุรีในปัจจุบัน กรณีศึกษาในครั้งนี้เป็นศูนย์ ฯ ที่น่าสนใจใน การศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีระดับคะแนนการทดสอบ (N-NET) ครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ผ่าน เป้าหมายขั้นสูง 31 พฤษภาคม พ.ศ.2564 รวมทั้งครูผู้ปฏิบัติงานได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น ประจำปีงบประมาณ 2564 สังกัดสำนักงาน กศน.กทม. การยกย่องเชิดชูเกียรติครู ผู้เสียสละ และอุทิศตนเพื่อคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม ในช่วงปี พ.ศ.2564 และรางวัลการยกย่องอีก หลายรางวัล กลไกการจัดการ ศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ ฯ นี้จึงเป็นกรณีที่ที่น่าสนใจ แนวทางการจัดการศึกษา เพื่อร่วมแก้ ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคัน นำนักเรียนเหล่านี้เข้าสู่ ระบบการศึกษา การเข้าถึงกลุ่มนักเรียน และจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นพลเมืองที่มี คุณภาพต่อไป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สนใจค้นคว้ากระบวนการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กลไกการจัดการศึกษาที่สำคัญที่สามารถสร้างให้บุคคลเกิดทักษะทางการเรียนรู้ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในกับกลุ่มพื้นที่ และหรือกลุ่มด้อยโอกาสต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาข้อเสนอ หรือมาตรการสนับสนุนให้กับการจัดการศึกษาในอนาคตได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคันของกลุ่มนอกระบบโรงเรียน ในพื้นที่เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

3. ทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดสาเหตุการออกกลางคัน

3.1.1 ความหมายของการออกจากโรงเรียนกลางคัน หมายถึง การที่นักเรียนพ้น สภาพจากการเป็นนักเรียน หรือลาออกจากสถานศึกษาที่นักเรียนศึกษาอยู่ก่อนเรียนครบตาม

หลักสูตรที่กำหนดไว้ หรือการที่นักเรียนนักศึกษาถูกจำหน่ายชื่อออกจากสถานศึกษาในขณะที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาโดยไม่ใช้สาเหตุอันเนื่องมาจากการย้ายสถานศึกษา (สุริยา ยะโส, 2561; ประยงค์ศรี, 2561)

3.1.2 สาเหตุการออกจากโรงเรียนกลางคันของนักเรียน

ปัจจัยและสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนตามสาเหตุสำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย 1. ปัจจัยและสาเหตุจากตัวนักเรียน ได้แก่ ไม่สนใจการเรียน เบื่อหน่ายการเรียน เรียนช้า จึงทำให้เรียนอ่อน เรียนไม่ทันเพื่อน ปรับตัวเข้ากับครูและเพื่อนไม่ได้ พิกการ ได้รับอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย ตัดยาเสพติด ฯลฯ 2. ปัจจัยและสาเหตุจากสถานศึกษา ได้แก่ ครูจัดการสอนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนไม่ดี ขาดสื่อ อุปกรณ์ กิจกรรมไม่น่าสนใจ ไม่จูงใจให้อยากเรียน บรรยากาศไม่เอื้อให้เรียนรู้ 3. ปัจจัยและสาเหตุจากครอบครัว ชุมชน และสภาพแวดล้อม (UNESCO Institute for statistics, 2016) ได้แก่ ครอบครัวยากจน วิกฤติในครอบครัว เด็กต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ครอบครัวแตกแยก มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง อพยพไปทำงานที่อื่น และมีการย้ายไปตามตามฤดูกาล ขาดผู้อุปการะ ขาดความตระหนักในความสำคัญของการศึกษา พ่อแม่ติดสารเสพติด พิกการ เจ็บป่วย หรือเสียชีวิต อยู่ในแหล่งชุมชนที่มีปัญหา ค้ายาเสพติด ความห่างไกล ไม่มียานพาหนะ (UNICEF, 2015 ; Global Partnership for Education, 2016)

3.2 แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การศึกษา เกิดขึ้นเมื่อประมาณกว่า 30 ปีมาแล้ว ภายใต้ความพยายามของ OECD UNESCO และสภายุโรป (Council of Europe) เป็นการสนองต่อความบกพร่องที่เกิดขึ้นในอดีต ในขณะที่บุคคลเรียนรู้ตลอดเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ โอกาสทางการศึกษามีขีดจำกัดในช่วงเริ่มแรกของชีวิต ที่ครอบงำโครงการศึกษาที่เป็นทางการ (Formal Education) จึงมีความจำเป็นที่จะให้โอกาสที่สองแก่คนที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น (ยุทธการ สืบแก้ว, 2555)

ความหมายของการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

UNESCO (1968 อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.17) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตนั้นได้นำมาใช้ในเชิงของการให้การศึกษาคือ ต่อเนื่องแก่ผู้ออกจากโรงเรียนแล้ว หรืออาจจะเรียกว่า ผู้อยู่ในวัยผู้ใหญ่เป็นเวลานาน แต่ปัจจุบันนี้ความหมายของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตนั้นครอบคลุมกว้างกว่า กล่าวคือ จะครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวม เป็นการจัดการศึกษาที่จะสนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม จะครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาสำหรับเด็กไปจนถึงการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่อย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

สำหรับประเทศไทย มีนโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาพัฒนาการนิยม จัดการโดยศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 13 หลักการ ดังนี้ 1) หลักความจำเป็น คือ ต้องทำให้ทุกคนตระหนักว่าการศึกษาตลอดชีวิตเป็นงานจำเป็นสำหรับชีวิตของคนทุกคน 2) หลักความเชื่อมั่น ต้องเชื่อมั่นว่า บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ไม่ว่าอยู่ในวัยใด 3) หลักความครอบคลุม การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ 4) หลักความเสมอภาค ประชาชนทุกคนควรได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเสมอภาคกันทุกรูปแบบ โดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องเพศ อายุ ร่างกาย สติปัญญา อาชีพ พื้นฐานการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม 5) หลักการผสมผสาน ในแต่ละช่วงอายุ บุคคลควรได้รับการศึกษาหลายรูปแบบผสมผสานกัน เพื่อการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ 6) หลักการเทียบโอน ควรให้มีการเทียบโอนหลักฐานการศึกษาหรือการเรียนรู้กันได้ทั้งในการศึกษาประเภทเดียวกัน และระหว่างการศึกษาทั้ง

สามประเภท เพื่อให้บุคคลมีโอกาสศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต และสามารถเลือกเรียนด้วยการศึกษาประเภทใดก็ได้ตามความต้องการ 7) หลักความหลากหลายและเป็นประชาธิปไตย ควรจัดบริการการศึกษาที่หลากหลาย มีสาขาวิชาและกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนและฝึกฝนอย่างอิสระตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล 8) หลักความยืดหยุ่น สร้างความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ ทั้งในประเด็นของวิธีการ เวลา และสถานที่ 9) หลักความต่อเนื่อง การจัดการศึกษาตลอดชีวิตควรจัดอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ มีแหล่งการเรียนรู้บริการโดยสนองความประสงค์ของผู้เรียนได้เพียงพอ การเรียนรู้ควรเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ 10) หลักความกลมกลืนและสัมพันธ์กับชีวิต ควรจัดการศึกษาให้สัมพันธ์โดยตรงและกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคลและชุมชน เพื่อให้ทุกคนตระหนักชัดว่า การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต 11) หลักในการแสวงหาความรู้ กระบวนการเรียนรู้มุ่งให้ความสำคัญแก่ตัวผู้เรียนหรือบุคคลเป็นหลัก จึงส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาเต็มศักยภาพ ให้กำหนดหรือเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง และรู้วิธีแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม 12) หลักความสำคัญของครอบครัวและชุมชน ครอบครัวและชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต 13) หลักการมีส่วนร่วม การศึกษาตลอดชีวิตจะประสบผลสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของ ทุกฝ่าย ทั้งจากทุกหน่วยงาน ทุกสถาบันการศึกษาและแหล่งความรู้ทุกประเภท (ยุทธการ สืบแก้ว, 2555)

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิธิศ ธรรมแสงอดิภา และอเนกพล เกื้อมาท (2561) ศึกษาเรื่องการออกกลางคันและการย้ายถิ่นเข้าสู่ความเป็นแรงงาน: กรณีศึกษาจากชุมชนแห่งผู้รับเหมาตกแต่งภายใน จังหวัดสุรินทร์ (2561) พบสาเหตุในการออกกลางคันของกรณีศึกษา มาจาก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ที่กรณีศึกษารับรู้ว่าเป็นภาระในการสูญเสีย 2) ความรุนแรงในสถานศึกษา ทั้งจากครูและเพื่อนนักเรียน และ 3) ความไม่ดึงดูดใจของการเรียนหนังสือ โดยมีทั้งผู้ที่ลาออกเพราะไม่อยากเรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว และผู้ที่ลาออกเพราะอยากเรียนหนังสือและตั้งใจจะไปทำงาน

ประทีป เนตรพุกคณะ (2562) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน โรงเรียนเกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 พบสาเหตุแนวโน้มการออกกลางคันเกิดจากสาเหตุด้านตัวนักเรียนมากที่สุด รองลงมาด้านครอบครัว ด้านโรงเรียน การดำเนินงานขาดความชัดเจน ครูที่ปรึกษาขาดประสบการณ์ ขาดการส่งตัว ขาดการติดตามนักเรียนรายบุคคล และขาดการประสานงานร่วมกับเครือข่าย ซึ่งการพัฒนาบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน บริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับหน่วยงานภายนอก การส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน และติดตามนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน

ซุฟเฟียน เจ๊ะมะและซอลิต เกิดทิพย์ (2565) ศึกษาเหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียนเกิดจากผลกระทบจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว จากการจ้างงานของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง และความพร้อมของผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน โดยแนวทางการแก้ปัญหา เช่น การอบรมกลุ่มเกลาในสถาบันครอบครัว การส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพ การช่วยเหลือปัจจัยยังชีพพื้นฐาน และต้องดำเนินการแก้ปัญหาไปพร้อมกันสำหรับทุกปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน

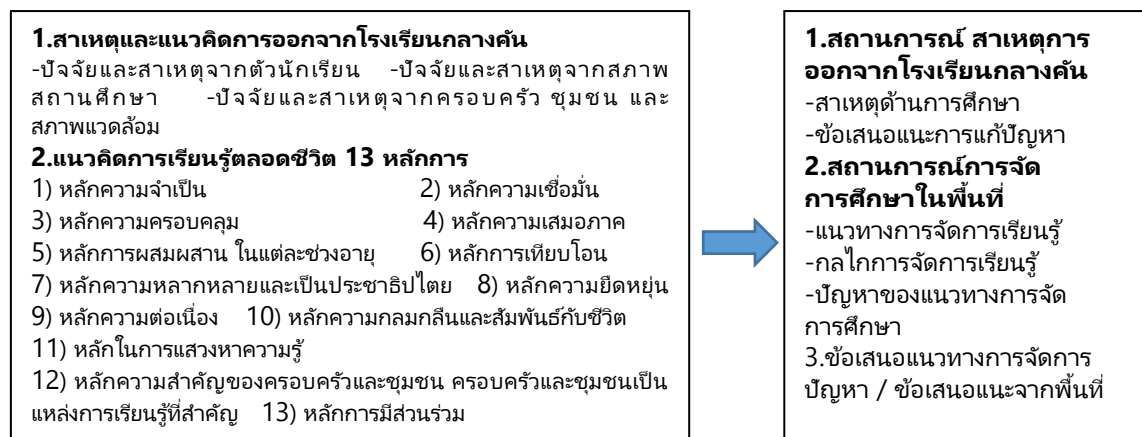
อติพร เกิดเรือง (2565) ศึกษาเรื่องจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 พบว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยในยุค 4.0 มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) นโยบายและการจัดการ 2) การจัดหางบประมาณและ ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การประเมินผลและเทียบโอนความรู้ 5) การเข้าถึงและการมีส่วนร่วม 6) คุณภาพผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และ 7) คุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

3.4 กรอบแนวคิด

การศึกษาศถานการณ์การออกกลางคัน และแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานครมีแนวคิดสำคัญในการศึกษาสาเหตุของการออก จากโรงเรียนกลางคันใน 3 ด้านด้วยกันคือ ปัจจัยและสาเหตุจากตัว

นักเรียนเอง สาเหตุจากสภาพสถาน ศึกษา สาเหตุจากครอบครัว ชุมชน และสภาพแวดล้อม และข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาจากกลุ่ม ตัวอย่าง สำหรับการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ ฯ ตามหลักการ 13 หลักการสำคัญที่ เข้าถึงกลุ่มนักเรียน การนำนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง และจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของ นักเรียนกลุ่มนอกระบบนั้น

รูปที่ 1 กรอบแนวคิด

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้แนวทางการศึกษาโดยการวิจัยแบบผสมผสาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี รวมทั้งสิ้น จำนวน 5,596 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สุ่มรวมจำนวน 432 คน

4.2 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์

ครู ผู้บริหาร ในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี (จำนวน 5 คน) ผู้ปกครองและชุมชน (จำนวน 29 คน) ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.ข้อมูลของกลุ่มชาติโอกาสทางการศึกษา/ออกจากโรงเรียนการค้นในพื้นที่ โดย
 1.1 การสำรวจข้อมูลโดยเก็บแบบสอบถามในพื้นที่ภายในเขต โดยสุ่มจากกลุ่มผู้เรียนของ กศน. (จากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยสำรวจรวม 432 คน

1.2 การสัมภาษณ์บุคลากรของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้เป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ ฯ และ ครูผู้สอน รวม 10 คน

1.3 การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มชาวชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่มี บุตรหลานเป็นนักเรียนของศูนย์ ฯ เขตมีนบุรี รวม 29 คน

2.ข้อมูลการดำเนินการของ กศน.เป้าหมาย

2.1 การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารการดำเนินการ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มชาวชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล

1.แบบสำรวจทัศนคติ และสาเหตุของการออกจากโรงเรียนกลางคันของกลุ่มเป้าหมาย

2.แบบการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยจะมีการกำหนดประเด็นคำถาม กำหนดรูปแบบการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interviews) คือ มีการเตรียมหัวข้อคำถามไว้อย่างหลวมๆ ในลักษณะกึ่งโครงสร้าง เป็นการร่างคำถามทั้งปลายปิด และปลายเปิด ผู้วิจัยจะใช้คำถามที่สามารถยืดหยุ่นได้

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปประเด็นนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content analysis) โดยวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การอธิบายข้อมูลใช้สถิติอย่างง่าย ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

5. ผลการวิจัย

5.1 สถานการณ์ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคันของกลุ่มนอกระบบโรงเรียน ในเขตมินบุรี

จากการสำรวจ นักเรียน จำนวน 432 คน ที่ศึกษาในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมินบุรี 9 ศูนย์การเรียนรู้ แบ่งเป็น นักเรียนในศูนย์หมู่บ้านพนาสนธิ์ 97 คน ศูนย์มัสยิดไผ่เหลือง 35 คน ศูนย์ราชูทิศ 35 คน ศูนย์ชุมชนพัฒนาบึงขวาง 57 คน ศูนย์เคหะบางชั้น 35 คน ศูนย์วัดบางเพ็งใต้ 49 คน ศูนย์ห้องสมุดบางเพ็งใต้ 53 คน และศูนย์มัสยิดอิสรารัต 71 คน โดยพบว่า เป็นนักเรียนในระดับ ประถมศึกษา 13 คน (ร้อยละ 3) มัธยมศึกษาตอนต้น 192 คน (ร้อยละ 44.4) และในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย 221 คน (ร้อยละ 6)

ผลการศึกษาสาเหตุของการออกจากโรงเรียนกลางคัน จากกรอบการศึกษาภายใต้ 3 ปัจจัยหลัก พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ออกจากโรงเรียนด้วยสาเหตุหลักจากครอบครัว ได้แก่ การขาดแคลนทุนทรัพย์ (ร้อยละ 39.3) ความไม่พร้อมทางฐานะของครอบครัว (ร้อยละ 30.8) ต้องช่วยครอบครัวทำงาน (ร้อยละ 49.7) ครอบครัวแตกแยก (ร้อยละ 30.2) รวมทั้งเมื่อศึกษาสาเหตุการออกจากโรงเรียนกลางคัน ส่วนหนึ่งมาจากตัวของผู้เรียนเอง คือ ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 37.5) เรียนไม่ตรงกับความต้องการ (ร้อยละ 33.4) ติดเพื่อน ไม่สนใจเรียน (ร้อยละ 29.1) แต่ในด้านของสภาพแวดล้อม นักเรียน ให้ความเห็นว่ามีสาเหตุไม่มากนัก เช่น สาเหตุจากกฎระเบียบของโรงเรียน (ร้อยละ 27.6) การรับฟังความคิดเห็นนักเรียน (ร้อยละ 23.1)

ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างที่สำคัญพบว่า ควรจัดหาทุนการศึกษา ที่สำคัญที่สุด (ร้อยละ 46.5) การสนับสนุน ปัจจัยพื้นฐาน (ร้อยละ 37.7) และงานหารายได้ระหว่างเรียน (ร้อยละ 15) เพื่อนำไปสู่ การป้องกันการออกจากโรงเรียนกลางคัน

5.2 การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมินบุรี

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมินบุรี มีการจัดการเรียนการสอนใน 2 พื้นที่ 2 แขวง คือ แขวงมินบุรี และ แขวงแสนแสบ จำนวนรวม 10 ศูนย์การเรียนรู้

ในแขวงมินบุรี ประกอบด้วย 6 ศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1. ศูนย์การเรียนรู้วัดบางเพ็งใต้ รับนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2.ศูนย์การเรียนรู้ห้องสมุดวัดบางเพ็งใต้ รับนักศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย 3.ศูนย์การเรียนรู้วัดป่าเพ็ญเหนือรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 4.ศูนย์การเรียนรู้เคหะชุมชนบางชั้น รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 5.ศูนย์การเรียนรู้พนาสนธิ์ 3 รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย 6.ศูนย์การเรียนรู้ใหม่ รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในแขวงแสนแสบ ประกอบด้วย 4 ศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1. ศูนย์การเรียนรู้มัสยิดอิสรารัตอุบลุดดิน รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2.ศูนย์การเรียนรู้ราชูทิศ รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้น 3.ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนพัฒนาบึงขวาง รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 4.ศูนย์การเรียนรู้มัสยิดนุรุลฮิदाเยห์ (ไผ่เหลือง) รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้น

ที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ของสำนักส่งเสริมการเรียนรู้เขตมิ้นบุรี มีความครอบคลุมในพื้นที่เขต อยู่ในพื้นที่ของชุมชนของพื้นที่ ซึ่งนักเรียนสามารถเลือกลงเรียนรู้อันศูนย์ ฯ ที่ใกล้เคียงในชุมชนตนเองได้ ปัจจุบัน มีผู้เรียน (พ.ศ.2564) 5,596 คน (แบ่งเป็นผู้เรียนจาก การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 987 คน การจัดการศึกษาต่อเนื่อง มีผู้เรียน 1,786 คน การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย มีผู้เรียน 2,823 คน)

5.3 การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ ฯ

การจัดการศึกษาของศูนย์ ฯ ใช้กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ และหลักของการเรียนรู้ โดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแกนในการเรียนรู้ และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ โดยการเข้าถึงกลุ่มนักเรียนนอกระบบนั้น ศูนย์ ฯ ได้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เพลงหลัก สื่อของศูนย์ ฯ ที่สำคัญศูนย์ ฯ โดยครูผู้สอนมีการเข้าประชาสัมพันธ์ในชุมชนเขตมิ้นบุรี เพื่อรับสมัครนักเรียนในทุก ๆ ปีการศึกษา การใช้ช่องทางอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน การสื่อสารผ่านคลาสิกกิจกรรมอบรมในชุมชน ดังจะเห็นได้ว่า แต่ละศูนย์การเรียนรู้มีนักเรียนเข้าศึกษาต่อในแต่ละปีไม่น้อยกว่า 60-100 คน ศูนย์ ฯ มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน การฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ต่อเนื่องเป็นประจำทำให้ศูนย์ ฯ มีข้อมูลของกลุ่มนักเรียน และใกล้ชิดกับชุมชนเป็นอย่างดี นอกจากเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ยังทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน และสามารถได้รับการ ศึกษาอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในพื้นที่ชุมชนของศูนย์ ฯ ยังทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ของชาวชุมชนในการดูแลนักเรียน

4) การจัดการเรียนตามหลักสูตร ศูนย์ ฯ ใช้แนวคิด 13 หลักการ เป็นทิศทางกำกับการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ

5.3.1 การจัดการเรียนรู้ ศูนย์ ฯ ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จะมีทั้งระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย และการฝึกอบรม วิชาชีพต่าง ๆ ตามหลักความครอบคลุมการเรียนรู้ มีโครงสร้างหลักสูตรจะเน้นให้ครอบคลุมในหลาย ๆ ทักษะ เช่น ทักษะทางด้านวิชาการ ทักษะการดำเนินชีวิต ทักษะทางด้านการประกอบอาชีพ เป็นต้น โดยหลักสูตรในแต่ละระดับชั้นตั้งแต่ประถมศึกษาไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีโครงสร้างหลักสูตร จำนวนหน่วยกิตที่ต้องเรียนแตกต่างกันไป ครูผู้สอนจะคำนึงถึงหลักความจำเป็น หลักการเทียบโอน หลักความหลากหลายและเป็นประชาธิปไตย และหลักในการแสวงหาความรู้เป็นแนวคิดในการจัดการ ลงทะเบียนเพื่อการเรียนของนักเรียน การจัดการเทียบโอนจากประวัติการศึกษาเดิม หรือจาก ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนั้น ศูนย์ ฯ ยังจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับคนทุกเพศ ทุกวัย รวมทั้งเด็กและผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมบริการวิชาการ งานอาชีพ เช่น ทำขนม งานศิลปะ งานทักษะต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้มีหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องที่จะทำให้ชุมชนสามารถนำไปประกอบอาชีพตามบริบทของชุมชน

5.3.2 เนื้อหาการเรียนการสอน เป็นไปตามหลักความกลมกลืนและสัมพันธ์กับชีวิตประกอบ ด้วย เนื้อหาที่เป็นพื้นฐานจำเป็นในการดำเนินชีวิต เช่น การติดต่อสื่อสาร การคิดคำนวณ ความรู้และ ทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่าง ๆ ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สภาพปัญหา และการเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน ทักษะที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้ การเสริมสร้างคุณลักษณะความต้องที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งจัดบรรยากาศและความจำเป็นของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) การเรียนรู้เปิดกว้างให้กับผู้ที่มีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ได้นอกจากการเรียนรู้อันในห้อง เรียน 2) ทำให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้สึกรักในการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง 3) สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนได้เปิดใจความรู้ใหม่ ๆ ที่เข้ามาเพื่อปรับใช้ได้ในชีวิต 4) สร้างเสริมเจตคติที่ดีให้ผู้เรียนได้เข้าใจต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ตลอดเวลาและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตจากเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว เน้นการฝึกปฏิบัติการเผชิญปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ จัดการเรียนรู้อันให้ กลมกลืนกับการดำเนินชีวิต

นอกจากนั้นการจัดการเรียนรู้มีการสอนเสริมในวิชาบังคับ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ จากวิทยากรผู้ชำนาญการ (ครูผู้สอนการศึกษาในระบบ/ผู้ชำนาญการเฉพาะ) การเรียนรู้จากสื่อประเภทวีดิทัศน์ของบริษัทต่าง ๆ การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกำหนดแผนการเรียนรู้ของตนเองตามรายวิชาที่ลงทะเบียนเรียนโดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากภูมิปัญญา ผู้รู้ และสื่อต่าง ๆ

1. ศูนย์ฯ ใช้หลักความยืดหยุ่น และหลักความต่อเนื่อง โดยการจัดการเรียนการสอน วิธีเรียนของศูนย์ฯ เขตมินบุรี จะเน้นการเรียนรู้แบบพบกลุ่ม ทุกวันเสาร์ อาทิตย์ ซึ่งเป็นวิธีการจัดการกระบวนการเรียนการสอน และระยะเวลาเรียน หรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียนสามารถศึกษาเล่าเรียนได้ตาม ความพร้อม ความสนใจ โอกาสและศักยภาพของแต่ละบุคคล จัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต

2. การจัดการเรียนรู้กำหนดให้ผู้เรียนมาพบกันโดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดกระบวนการกลุ่ม มอบหมายงานเพื่อให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาข้อสรุปร่วมกัน เน้นการให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เน้นการเรียนรู้มากกว่า การสอนหรือการบอกความรู้แนวทางการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับหลักความเชื่อมั่น หลักความเสมอภาค หลักการผสมผสานในแต่ละช่วงอายุ เช่น ในบางศูนย์ฯ มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มที่อยู่ในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงหลักความสำคัญของครอบครัวและชุมชน โดยเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ และหลักการมีส่วนร่วมระหว่างกันเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน โดย แต่ละศูนย์ฯ ซึ่งตั้งเพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อยู่ในละแวกของชุมชน การเรียนการสอนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง เช่น รวมกลุ่มวางแผนกิจกรรมร่วมจัด ร่วม ประชาสัมพันธ์ ร่วมสนับสนุน เพื่อทำให้ชุมชนเป็นผู้ดูแลการศึกษาตลอดชีวิตของชุมชนเขาเอง รวมทั้งทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มนักเรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา หรืออยู่นอกระบบกลางคืน

นอกจากนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เปิดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับและช่วงวัย การจัดการเรียนรู้อย่างเสมอภาคได้ทุกที่ทุกเวลา การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ เช่น สำนักงานเขต สำนักอนามัย ศูนย์บริการสาธารณสุข วัด ฯลฯ การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

6.การอภิปรายผล

การศึกษาการออกจากโรงเรียนกลางคืนในกรณีนักเรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมินบุรี พบว่า สาเหตุของการออกกลางคืนนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ออกจากโรงเรียนด้วย สาเหตุหลักจากครอบครัว การขาดแคลนทุนทรัพย์ ความไม่พร้อมทางฐานะของครอบครัว การที่นักเรียนต้องช่วยครอบครัวทำงาน และจากครอบครัวแตกแยก สอดคล้องกับงานศึกษาของซุฟเฟียน เจ๊ะมะ และซาลิต เกิดทิพย์ (2565) ที่พบเหตุปัจจัยของการออกกลางคืนของนักเรียนเกิดจากผลกระทบจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเป็นสำคัญในขณะที่สาเหตุการออกจากโรงเรียนกลางคืนจากตัวของผู้เรียนเองคือผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์การเรียนไม่ตรงกับความมุ่งหมายติดเพื่อน ไม่สนใจเรียนและในด้านของสภาพแวดล้อมเช่นสาเหตุจากกฎระเบียบของโรงเรียนปัญหาการรับฟังความคิดเห็นนักเรียนนักเรียนให้ความเห็นว่ามาจากสาเหตุนี้ไม่มากนัก สอดคล้องกับงานศึกษาของประทีป เนตรพุกณะ (2562) ที่พบสาเหตุแนวโน้มการออกกลางคืนเกิดจากสาเหตุด้านตัวนักเรียนมากที่สุด รองลงมาด้านครอบครัว ด้านโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าสาเหตุสำคัญของการส่งผลให้สถานการณ์การออกจากโรงเรียนกลางคืนเป็นเรื่อง ของสถานะทางฐานะของครอบครัวของนักเรียน ความไม่พร้อมด้านการเงินในการเรียน ทำให้นักเรียน ต้องออกมาช่วยครอบครัวทำงาน ในขณะที่ผลการศึกษาสเหตุอื่น ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการออกจาก โรงเรียนเป็นปัจจัยด้านตัวของผู้เรียนเอง การติดเพื่อน ไม่สนใจการเรียน ทำให้ผล

การเรียนรู้ไม่ถึงเกณฑ์ และนำไปสู่การออกจากโรงเรียนในที่สุด ส่วนประเด็นสถานการณ์ ปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชน หรือ ความสัมพันธ์ของครูในโรงเรียน ไม่พบเป็นสาเหตุหลักของการออกจากการเรียนกลางคันของนักเรียน

สำหรับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กลไกการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ฯ ที่มีการจัดการศึกษาเพื่อร่วมแก้ปัญหาการ ออกจากโรงเรียนกลางคัน นำนักเรียนเหล่านี้เข้าสู่ระบบการศึกษา และจัดการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ สำคัญในการให้โอกาสการเรียนรู้พัฒนาตนเองของนักเรียน และผู้ด้อยโอกาส โดยการจัดการเรียนรู้ ของศูนย์ฯ มีกระบวนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน ทำให้เป็นการ เข้า ถึงกลุ่มนักเรียนที่ขาดโอกาส การประชาสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้ที่ใกล้ชิด และนำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นการดำเนินการ ที่สำคัญของศูนย์ฯ สอดคล้องกับแนวคิด ความหมายของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต แนวทางการจัดการ เรียนการสอนนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวม และสนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม ครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาสำหรับเด็กไปจนถึงการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ อย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นกระบวนการจัดการ เรียนการสอนแบบยืดหยุ่น และหลากหลายตามสภาพความต้อง การและศักยภาพในการเรียนรู้ มีการสร้างแนวทางการเรียนการสอนโดยเน้นการให้เครื่องมือในการ แสวงหาความรู้ เน้นการเรียนรู้ มากกว่าการสอนหรือการบอก ความรู้ การทำกิจกรรมร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต สอดคล้องกับงานศึกษาของพรรณิ ชุทัย เจนจิต (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียน เป็นสำคัญ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยครูการเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ ผู้เรียนได้คิดได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดง ออกด้วยตนเอง นำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์ฯ ยังสอดคล้อง กับงานของ อดิพร เกิดเรือง (2565) ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ สนับสนุนคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1.1 การศึกษาสถานการณ์การขาดโอกาส และหรือการออกจากโรงเรียน กลางคันของนักเรียน ศึกษาจากนักเรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรีเป็นสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นด้วยสาเหตุปัจจัย 3 ประการที่สำคัญทั้งจากครอบครัว ตัวของนักเรียน และสภาพแวดล้อม การเรียน ซึ่งเป็นปัญหาความยากจนเชิงโครงสร้างที่นำไปสู่การด้อยโอกาสของเยาวชน การแก้ปัญหาจึงควรเข้าใจถึงสภาพปัญหา ของครอบครัว การจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น การสนับสนุนทุนการศึกษา การกู้ยืม หรือการหา รายได้ระหว่างเรียน และกระบวนการที่เอื้ออำนวย ให้นักเรียนอยู่ในระบบการศึกษาต่อไป

7.1.2 ควรส่งเสริมบทบาทชุมชนในการมีส่วนร่วมดูแล สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ของเด็ก เยาวชนร่วมกับสถานศึกษาในพื้นที่ซึ่งจะนำไปสู่การเปิดโอกาสการเข้าถึงระบบการศึกษา ของเยาวชน มากขึ้น

7.1.3 ควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ ส่งเสริมให้มีการปรับหลักสูตรและปรับกระบวนการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และขยาย ผลการดำเนินงานไปทุกสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับและช่วงวัย การจัดการเรียนรู้อย่างเสมอภาคได้ทุกที่ทุกเวลา การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับ บริบทพื้นที่

7.1.4 ควรส่งเสริมบทบาทและการสร้างการตระหนักในการเรียนรู้โดยศูนย์ส่งเสริม การเรียนรู้ ที่ จัดการเรียนรู้อยู่ครอบคลุมในพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการให้โอกาส ด้านการศึกษาของ เยาวชน และผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ ที่อาจไม่ได้ศึกษาต่อทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาซึ่งอาจจะทำให้เข้าใจถึงขีดจำกัดในการได้โอกาสทางการศึกษาของกลุ่มคนเหล่านั้น

7.2.2 ควรศึกษาในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวทางการป้องกันการออกจากโรงเรียน กลางคัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ โดยบทบาทของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ข่าวการศึกษา. (2564). *สพฐ.เปิดตัวเลข "เด็กตกหล่น-ออกกลางคัน" ตั้งทีม "อสศ."ตามหาเด็ก กลับเข้าเรียน*. สืบค้นจาก <https://www.kroobannok.com/89541>
- จุลณรงค์ วรณโกวิท. (2559). *เด็กออกกลางคัน* (ค้น) ภาพสะท้อนการแท้งของระบบการศึกษาไทย. สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/2016/09/education-52/>
- ชูฟเพียน เจ๊ะมะ และชาลิต เกิดทิพย์.(2564). เหตุปัจจัย มุมมอง และแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานีที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 8(9),196-210.
- นิธิศ ธรรมแสงอดิภา และอเนกพล เกื้อมา.(2561). การออกกลางคันและการย้ายถิ่นเข้าสู่ความเป็นแรงงาน: กรณีศึกษาจากชุมชนแห่งผู้รับเหมาตักแต่งภายใน จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิจัยสังคม*, 41(1), 189-216.
- มติชนสุดสัปดาห์.(2564). *การศึกษา / ผ่าตัวเลข น.ร.หลุดระบบ ปัญหาใหญ่วงการการศึกษาไทย. ฉบับวันที่ 26 พฤศจิกายน - 2 ธันวาคม 2564*. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_492313
- ยุทธการ สืบแก้ว.(2555). *การเรียนรู้ตลอดชีวิต คืออะไรและสำคัญตรงไหน แล้วเกี่ยวอะไรกับปรัชญาพัฒนาการนิยม*. สืบค้นจาก <https://www.kroobannok.com/54487>
- ประทีป เนตรพุกณะ.(2562). *การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน โรงเรียนเกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. (การค้นคว้าอิสระ) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*.
- ประยูง ภูศรี.(2561). *การพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนสำหรับสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- วรชราภรณ์ โอนไธสง. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). *รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุรียา ยะโส.(2561). *การพัฒนาแนวทางการลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม สถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.
- อดิพร เกิดเรือง. (2565). *การจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0*. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(2),164-183.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>

- UNESCO Institute for statistics. (2016). *Estimating the Number of Out-of-School Children: Methodological Problems and Alternative Approaches India case study*. Retrieved from <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/estimating-the-number-of-out-of-school-children-india-case-study-2016-en.pdf>
- UNICEF. (2015). *Out-of-School Children*. Retrieved from <https://www.unicef.org/vietnam/reports/out-school-children-report-2016>